

RIJEČ

GRAČANIČKI GLASNIK
časopis za kulturnu historiju

Broj 56
Godina XXVIII
Novembar, 2023.
[str. 283-290]

© Monos 2023

Psalam iz zle noći

(Izbor pjesama iz knjige „Nebeski nomad“)

Amir Brka

Amir Brka objavio je 2019. godine knjigu *Nebeski nomad* koja sadrži 191 sonet. Ovdje donosimo nekoliko pjesama iz te knjige, za koju je Ljiljana Šop napisala da je posrijedi “remek-delo savremene sonetne umetnosti u Evropi”, a evo još nekih ocjena:

Ivan Lovrenović: “Teško da u svima našim jednojezičnim književnostima ima ičega usporedivog s pjesničkim opusom koji je Amir Brka stvorio knjigom soneta *Nebeski nomad*.”

Enver Kazaz: “*Nebeski nomad* Amira Brke spada u same vrhove južnoslavenskog pjesništva. Ovom knjigom on se pridružio južnoslavenskim poetskim klasicima, a osvojenom formom soneta stao uz Prešerna, Ujevića, Matoša, Kulenovića i druge velike pjesnike soneta.”

Miljenko Jergović: “Ovu ću godinu pamtititi kao godinu soneta, godinu u kojoj se moj jezik oslobodio beskućništva.”

Mirko Marjanović: “Za pjesnički stol Brka svoj sonet vraća kao kralja čija je monarhija u svoju raskoš uključila sve vrijednosti našeg suvremenog života.”

Mile Stojić: “Već sada se može reći da *Nebeski nomad* Amira Brke predstavlja nebeski domet našega suvremenog pjesništva.”

Milan Garić: “Petrarkin, Ronsardov, Šekspirov sonet—to znamo svi (...) Poslije Nebeskog nomada zasigurno ćemo govoriti i o Brkinom sonetu.”

Sead Mahmutefendić: “Jedan pjesnički dragulj upravo leži pred nama. Riječ je o knjizi *Nebeski nomad* Amira Brke.”

Edin Pobrić: “Niko se od naših savremenih pjesnika nije toliko približio atmosferi poezije Nikole Šopa (hod astralnim prostorima) i, posebno, atmosferi poezije Tina Ujevića

RIJEČ

kao što je to uradio Amir Brka knjigom pjesama *Nebeski nomad*.”

Almir Zalihić: “Ova je knjiga poput nevidljivog nervnog sistema, astralno tijelo koje uključuje prošlost i seže daleko unaprijed, provida duhovne procese koji su bezvremeni.”

A PSALM FROM AN EVIL NIGHT

(Selection of poems from the book “Celestial Nomad”)

Amir Brka published the book “Celestial Nomad” in 2019, which contains 191 sonnets. Here we present a few poems from this book, for which Ljiljana Šop wrote that these are “masterpieces of contemporary sonnet art in Europe,” with further praise from others:

Ivan Lovrenović: “It is difficult to find anything comparable in all our single-language literatures to the poetic opus created by Amir Brka in the book of sonnets ‘Celestial Nomad.’”

Enver Kazaz: “‘Celestial Nomad’ by Amir Brka ranks among the peaks of South Slavic poetry. With this book, he joins the ranks of South Slavic poetic classics, standing alongside Prešeren, Ujević, Matoš, Kulenović, and other great sonnet poets.”

Miljenko Jergović: “I will remember this year as the year of sonnets, the year in which my language is no longer homeless.”

Mirko Marjanović: “Brka returns the sonnet to the poet’s table as a king whose reign includes all the values of our contemporary life.”

Mile Stojić: “It can already be said that Amir Brka’s ‘Celestial Nomad’ represents the celestial reach of our contemporary poetry.”

Milan Garić: “Petrarchan, Ronsardian, Shakespearean sonnets—we all know these (...) After ‘Celestial Nomad,’ we will undoubtedly also speak of Brka’s sonnet.”

Sead Mahmutefendić: “A poetic gem lies before us. It’s the book ‘Celestial Nomad’ by Amir Brka.”

Edin Pobrić: “None of our contemporary poets has come as close to the atmosphere of Nikola Šop’s poetry (walking through astral spaces) and, in particular, the atmosphere of Tin Ujević’s poetry as Amir Brka has done with the book ‘Celestial Nomad.’”

Almir Zalihić: “This book is like an invisible nervous system, an astral body that includes the past and reaches far ahead, foreseeing timeless spiritual processes.”

Ne možeš poreći

Nema svjetla na kojem krv bi se vidjela po tvojim rukama,
no, znaš da krivac ti si za zlo svako koje se ikada desilo,
za stradanje do jednoga Abela i za vječito ljudsko bjesnilo,
u grijehu ogrezao, zaslužio si da patiš i skončaš u mukama

Onaj si dječak koji podavio je ptice u gnijezdu na sojenici,
sâm si pračku načinio i strastveno si progonio mačke i pse,
još uvijek šapat kruži da si i u Getsemanskome uočen vrtu,
tvoj je veo u Auschwitzu lepršao, u Jasenovcu i Srebrenici,

Indijance, Inke i Maje, Asteke, nestale si narode pobio sve,
sjena se tvoja crna nadvila nad svaku žrtvu, ranjenu, mrtvu
Sebe razumjeti težeći, spoznao si prirodu okorjeloga ubice,

i ništa poreći ne možeš: vjerodostojan si primjerak za vrstu
Svaki si od ovih što zagušuju po blaženim gradovima ulice,
ali, već su i iz svog iskona u krvotoku donijeli žičane uzice

Istina pravovjernih

Ali, da mu je otac pomogao, te da je sišao sa Golgote,
bi li i dalje živjela benevolentna, svepoznata namjera,
ili bi mržnja osvetu vapila i do nezamislivih razmjera,
a šta bi tada ostalo od urbi et orbi razglašene dobrote?

No možda se, ipak, baš tako i jest na onom brdu zbilo
Za pretpostavku ovu mnoštvo ti razloga povijest nudi,
jer odano kralja svog štiju, i stope mesije slijede ljudi
koji, vijekovima, jedni drugima mačevima miluju bilo

i ne kreću se prema gradovima na ubogome magaretu,
nego će jednom, sasma izvjesno, u tenku i k Nazaretu,
a i na Betlehem će transkontinentalnu otposlati raketu

Nesagledivo zlo se razmiljelo na sve strane po svijetu,
zlatna je kruna na glavi koja zbori, lubanja je na žezlu,
a pravovjerni istinu djelima pišu, u krvi posve ogrezlu

Planeta majmuna

Tvoji su uzori, kroz sva stoljeća, anarhistični urotnici,
nadahnjuju te samo ideje začetnika pobuna i prevrata,

suicidna djela svih Spartaka kontra ljudskih rezervata,
a mislioci i tvorci novog poretka jesu vječiti gubitnici

Klanjaš se onima što sanjaju da nestane država svaka,
pa znakom bio joj križ, mjesec, svastika, ili petokraka
Griješio je mudrac od čovjeka očekujući kalokagatiju,
jer takvim ga je postulatom dizao od drugih bića sviju

Filozof je maštao o jezgri u ovom stvoru za oljuđenje,
a povijest veli da put je njegov potpunō oživotinjenje,
što bi se napokon moralo osmisliti, te izvesti suštinski

Zaboraviti valja i ideal države sazdane kozmopolitski,
antropos nije vrsta sa kojom može u tom da se računa,
pa je izvjesno da Geji predstoji udes planete majmuna

Kada se osvrneš

Nije on za sobom ostavio niti jedan uočljiv osobeni trag,
ali, i kada, iznenadno ozaren, pod suncem blistav kročiš,
i kada drhtiš čak i pred posteljom u kojoj ćeš da zanočiš,
naslućuješ da hodiš putem kojim se netom odšetao Vrag

Nevidljiv je, i nepojaman, nisu ti dostupni njegovi znaci,
kao pouzdan u nepoznato vodič, nameće se Slovo Sveto,
no, umoran kada zastaneš, te na predenu stazu oko baciš,
vidjet ćeš bezdan koji zjapi, aveti, mrazeve, i gnjilo ljeto

Slutnje se tvoje, potom, u neizrecivo znanje preobraćaju,
pa misli neodoljivo pozvane bivaju u bivše da se vraćaju,
a ti, bez daha, kao na rubu svijeta da si, skamenjen stojiš,

i tad, u čudu, eone što su prošli kao godine vlastite brojiš
Bjelodano ti biva da se vascijelo na zemlji zametnulo zlo
u onom momentu kad prvi čovjek na njezino je stupio tlo

Belzebubova djeca

Ničije oči ne mogu vidjeti da voda je tebi pod grlo stigla,
uznemiren si, ne želiš da te pamte ni kao egipatski profil,
a kroz tisućljeća, ako te zemljica bude sačuvala kao fosil,
neka ga ne izlažu po vitrinama, i njega nek proguta cigla

Ne znaju ni sin ni žena da posvemašnja ti je tmina u duši,

i da čutiš se sada kao sablast, pa stoga zazireš i od špigla,
jer još si pred njima vedar, glas ti promuklo čak i pjevuši,
ali, ne bi te za svijet ovaj iznova zašila ni dijamantna igla

Do tebe davno je došla, a ista spoznaja i drugima će stići:
da ovdje na trenutak smo samo, a onda ćemo ponovo sići,
kada nas neprikosnoveni gospodar pozove, naš Belzebub,

sa mračnoga prijestola svoga, zao, dugorep, rogat, krezub
Može čovjek klecati da moli, krstiti se, nad kobi i da jeca,
no, jasno kazuje povijest da dosljedno smo Zloduha djeca

Lekcija o glavi

Svijetom se, od pamtivijeka, zlotvori i jurodivi svijaju,
mnogi je i u električnoj vatri skončao, vezan na stolici,
izbavljali su se spretniji tamnovanjem u umnoj bolnici,
a neke su protuhe ka nebu sezale, vizijom koju snivaju

Naslušao si se da vruće glave s ramenā odlijeću glatko,
najčešće onē što sanjarenjem svijetle u sveopćoj tmuni,
a s njima i što nesretno su zatečene u prevelikoj blizini
Da se i tvoja ne nađe među onima što trajale su kratko,

od kojih neke svetačke bjehu, kao i lubanje kraljevske,
ti ribu pecaj, tjeme od sunca ukloni ispod johe i lijeske
Ustani rano, i u sumrak leži, svjetiljku ne drži dokasna,

i zvijezde oduvijek zavjera bile su, i sumnjiva i opasna
Razum neka ti služi da tijelu kaže: jedi, množi se i diši,
ne zbori o onom što pomisliš, a pogotovo nikad ne piši

2.

Ali, zapravo, moj cilj i jest da šutim, i ribu da pecam,
nikog da nema blizu mene, barem u najbližoj okolini,
a već je znao i Aristotel da sreća je upravo u dokolini,
no k rijeci kad se zaputim, sred vražjih zamki klecam

Kada bi meni se posrećilo, bio bih posvećen ribolovu,
prestao bih da pišem, pa ne bih više uopće ni govorio,
pridržavajući štap i motreći plovak, strasno bih gorio,
ono o čemu premišljam ne bi se splitalo u mom slovu

U nevolji sam, jer nikako ne uspijevam prići do vode,

prepreke na toj stazi za me su pitanje ključne slobode
na svoju misao, zbog koje i bijem ovu odsudnu borbu

Ako se jutro dogodi da uzmem ribarski pribor i torbu,
te mirno na obalu dospijem, u svojoj čežnji nesmetan,
zauvijek ću onda da zamuknem, jer neću biti nesretan

Dosije

Nagost iznosiš pred svijet, tek prozirnom ogrnut hartijom,
ocrnjuju te činovnici, koje i ne vidiš pod crnom mantijom,
zakrinkani onim što kazivahu Muhamed, Krist ili Mojsije,
dok tvoju krhku riječ, kao dokument hulni, ulažu u dosije,

uobrazivši da ključni su agenti Suda, strašnog i konačnog
A ti, uklet kao i Ahasver, na osamljena si osuđen skitanja,
po putevima gdje te presreću posljednja i preteška pitanja,
u bezizglednom gonetanju tajanstva, jednog i sveznačnog

I rog svečujni kad se oglasi, a svemir tad se tmulo zatrese,
kao neoboriv dokaz, na nebesima nek tvoje izlistaju verse
Argumentom će oni biti o bezgraničnim razmjerama vjere

da može se, ipak, stvorenje svako do vlastite uzdići mjere,
te da se pokolebao nisi, premda si spominjao i resignaciju
motrivši ljude za Zlato što stradaju, Državu, Vođu, Naciju

Prijateljski dijalog

Prisiljen sam ti ovo najzad reći: karmu ćeš lošu navući
Čitam, i zabrinut sam za tebe zbog svake tvoje pjesme,
jer kazuješ ono što se ispod svoda nebeskoga ne smije:
ti odmazdu izbjeći nećeš, ni kada budeš u vječnoj kući

Stihovima se tvojim konstantno liju gorčina i teški jed,
istinu tražiš, ali nje nema, oduvijek teče smutna rijeka,
i đavla izumili smo da pravdamo grijeh od pamtivijeka
A znaš da stari prijatelj sam, i vidi samo kako si blijed!

O etici da zboriš, umišljaš da, eto, upravo ti si se našao
I religiju vrijeđaš - zbog svega se u životu i nisi snašao
Nit klanjaš niti se krstiš, nad hramom se Božijim grstiš,

pa zar namjeravaš posebnu vjeru pjesmom da učvrstiš?

Sigurno i sad opet novu svesku stihova hulnih spremaš,
ako ustraješ protiv sebe, mene za prijatelja više nemaš!

2.

Jest, odgovorio sam, upravo, apsolutno u pravu ti si,
ali nisam u tome prvi, to nije ovisno od strepnje ega
Već je Whitman, recimo, motrio povijest budućega,
jer naša sudba sa svjetonazorima ovim o koncu visi

Dogme bez uma, što davno zagospodariše svijetom,
život su prezrele, a sad se igraju i cijelom planetom,
stoga nam i jest ultimativno potrebna drukčija vjera
kojoj neće Bog uzvišeni već krhki čovjek biti mjera

Kao što bijaše Hawking, čekamo sada takvog žreca,
jer će ka prostoru vasionе uskoro morati naša djeca,
a uvijek kršimo se zbog ezana, zbog dva ili tri prsta,

u ime jednoga i istog Boga istrijebit će se i sva vrsta
O tome zborim, druže, vers mi je psalam iz zle noći,
u njoj neka je Gospod samilosni pjesniku na pomoći

Kao kralj bez kraljevine

Davno je minuo rat, ali nepomičan si kao u minskom polju,
svaku ti riječ stražar nadzire, izlišnom i opasnom je smatra,
unaokolo pocrnjela je trava, i nju je mržnjom sažegla vatra,
brat te rođeni drži na nišanu, prijatelj iz ruku ne pušta zolju

Izbavljenju se ne možeš nadati čak ni uz naklon providenja,
i tom ćeš svijetu tek gorko zbogom još kazati, ne doviđenja,
u osamu se tada zauvijek skloniti, među vlastita snoviđenja:
onaj što takvo je iskustvo stekao, i nema više drukčiju volju

U bjelokosnu zatvorivši se kulu, skrušen ćeš postati monah,
tako je Hamlet, od zala onodobnih, kanio uzmaknuti u orah
Prilaze na zemlji i u zraku poruši, zaboravi na sunčana žala,

u odajama od svjetlosti i svile, mimo anđela vražjeg morala,
vladat ćeš tiho, kao kralj bez kraljevine, na vrhovima Urala,
kroz okno motriv prizor zime, kovitlac snijega, ledenih vala

Razuvjeren

Potpuno uvjeren bio sam, no tako više ne mislim
Dječak bijah, i mladić, pa danas kao Zosima star
Tekle su krasne bujice, a potom je presahla stvar
U pleneru sam lepršao, na stazama sam pokislim

Prijateljstva sam slavio, sad ih ne želim i nemam
Živjeh u izobilju, ali dom mi je tijesan i memljiv
Nekada putnik strasni, oronuo sam i nepokretljiv
Zvezdanom nebu blizak, zemlji se evo spremam

Zavjetovah se pjesništvu, odbija me sada i proza
Jeziku odan, sintaksa već je strnjika: fraza i poza
Ispred svih, nedostižan, zgražavam se nad trkōm

Andela sanjao sam, jutros u šetnji ugledah Vraga
Nadah se živjeti vječno, a nestati žudim bestraga
Ne bih se zakleti smio ni da sam Amirom Brkom

